

BLACK STARS AND EMPTY DREAMS

ale dijkstra

Men zal de naam van Marcus Garvey tevergeefs in de Nederlandse geschiedenisboeken opzoeken en daarom zal zijn naam slechts bij weinig lezers bekend zijn. In het gunstigste geval zal een enkeling er nog in slagen de naam Garvey in verband te brengen met het 'Back to Africa' idee, maar verder komt men meestal niet. Deze onbekendheid doet de ideeën en activiteiten van Marcus Garvey tekort, omdat hij met een beetje meer geluk en inzicht ook vandaag de dag nog als een van de belangrijkste negerleiders zou zijn beschouwd.

Het is de bedoeling om in dit artikel de factoren die verantwoordelijk waren voor Garvey's opkomst en ondergang te onderzoeken. Daarnaast zullen de filosofische ideeën van Garvey ontleed worden terwijl tenslotte de historische lijn doorgetrokken zal worden naar onze eigen tijd.

Marcus Garvey werd op 17 augustus 1887 te St. Anns Bay op Jamaica geboren. Door financiële problemen moest hij op veertien-jarige leeftijd de school verlaten en ging hij het drukkersvak in. Door zijn werk deed hij een grote bewondering op voor de Jamaicaanse revolutionairen terwijl hij zich daarnaast de journalistieke vaardigheden eigen maakte die later zo belangrijk zouden worden. Zijn reputatie als redenaar groeide snel. Tijdens een drukkersstaking in 1907 schijnt Garvey een leidende rol gespeeld te hebben.

De positie van de negers op Jamaica was erg slecht. Van de totale bevolking van 600.000 in die tijd vormden de blanken twee procent, de mulatten achttien en de negers achtenzeventig. De mulatten vormden een buffergroepering; zij keken neer op de negers en waren bereid alles te doen om hun aparte status te handhaven. Door de overgang van de suikerplantages naar de minder arbeidsintensieve bananenplantages raakten talloze negers werkeloos. Velen vertrokken naar Centraal- en Zuid-Amerika of Cuba om daar als contractarbeider te gaan

werken, anderen emigreerden naar de Verenigde Staten.

Om geld te verdienen voor het oprichten van een eigen organisatie en om de positie van de negers te bestuderen besloot Garvey rond 1910 in Zuid-Amerika te gaan werken en rond te reizen. Zijn ervaringen waren overal gelijk: uitbuiting en misbruik van de negerarbeiders, vooral van de West-Indiërs. Vergeefs trachtte hij de onderdrukte negers te organiseren en gevelde door malaria en geplaagd door heimwee ging hij in 1911 terug naar Jamaica.

Zijn pogingen regeringssteun te krijgen voor een hulpprogramma ten behoeve van de West-Indische arbeiders in het buitenland en de Jamaicanen te waarschuwen voor de slechte levensomstandigheden op het vasteland stuitte af op een muur van onverschilligheid bij de blanken en de mulatten. Hij besloot daarom in 1912 naar Londen te gaan om gegevens te verzamelen over de positie van de negers in de andere delen van het Britse imperium. In Londen ontstond Garvey's eigen filosofie via contacten met West-Indische nationalist, studenten en zeelui. Hij ontdekte het belang van de Afrikaanse geschiedenis voor de neger en de noodzaak zelf industrieën en handelsondernemingen op te zetten. Na lezing van Booker T. Washington's 'Up from slavery' kreeg hij een visioen van zijn leidende rol in de strijd voor de verbetering van de positie van alle negers.

Hij besloot onmiddellijk terug te gaan naar Jamaica, waar hij op 15 juli 1914 de 'Universal Negro Improvement (and Conservation) Association and African Communities (Imperial) League' - kortweg UNIA - oprichtte met als doel: "Uniting all the Negro peoples of the world into one great body to establish a country and government absolutely their own". De hoeksteen van zijn programma was het stichten van scholen op Jamaica. Omdat er in de Verenigde Staten al soortgelijke initiatieven

ontplooid waren besloot Garvey in maart 1916 naar de Verenigde Staten te gaan om financiële en morele steun te vragen. Hij wilde ook een bezoek brengen aan Booker T Washington's 'Tuskegee Institute', een onderwijsinstelling voor negers. Eventueel wilde hij proberen UNIA afdelingen op te zetten.

hard time everywhere

Garvey had geen beter moment kunnen kiezen voor zijn komst naar de Verenigde Staten; de negers waren op alle fronten rijp voor de aanpak van zijn UNIA. Door het uitbreken van de eerste wereldoorlog draaide de oorlogsindustrie in het Noorden op volle toeren. Door de invoering van de dienstplicht en de beperking van de immigratie was er een grote behoefte aan ongeschoolde arbeidskrachten. Daarom voerde men een grootscheepse campagne onder de negers uit het Zuiden om hen te bewegen naar het Noorden te komen. In deze campagne zinspeelde men erop dat men in het Noorden de economische en raciale problemen op zou kunnen lossen.

De negers uit het Zuiden waren bijzonder ontvankelijk voor deze propaganda. Er heerste een depressie in de landbouw: door de lage katoenprijzen ontstond er een overschot aan arbeidskrachten op het platteland. Bovendien zorgden de verwoestingen die de 'Boll Weevil' - een insect - onder de gewassen aanrichtte voor een algehele demoralisatie. Tot overmaat van ramp werden in 1915 sommige gebieden in het Zuiden getroffen door overstromingen. Bij dit alles speelde ook de angst voor de Ku Klux Klan, die in 1915 was heropgericht, een belangrijke rol.

Hierdoor ontstonden twee migratiegolven, de eerste van 1916 tot 1918 en de tweede van 1922 tot 1923. Deze migratiegolven zorgden voor grote problemen in het Noorden. De situatie was daar helemaal niet zo rooskleurig. Het onpersoonlijke jachtige stadsleven, de hoge kosten van levensonderhoud en de huisvesting lieten veel te wensen over. In Chicago respectievelijk New York woonden in 1920 109.000 en 152.000 en in 1930 233.000 en 327.000 negers in hetzelfde woningenbestand!

Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog zaten er vele negers in het Amerikaanse leger. Zij namen vaak dienst om de wereld 'safe for democracy' te

maken in de verwachting dat deze democratie ook voor Amerika zelf zou gelden. Terug in Amerika bleek dat er niets veranderd was en ook niets zou gaan veranderen; van gelijke rechten was geen sprake. De teruggekeerde soldaten vormden een voortdurende bron van onlusten in de ghetto's. Met de terugkeer van de blanke Amerikaanse soldaten en de komst van nieuwe immigranten merkte de neger dat hij "the last to be hired and the first to be fired" was. Door de inkrimping van de oorlogsindustrie nam de werkeloosheid onder de negers nog meer toe. De spanningen die hier uit voort kwamen ontlaadden zich in rassenrellen die duidelijk maakten dat de negers niet meer werkeloos toe bleven zien.

Garvey als 'provisioneel president' van Afrika.

In deze situatie kwam Garvey terecht toen hij zich in 1917 in Harlem vestigde om daar een UNIA-afdeling op te zetten. Door middel van lezingen en propaganda-tournees groeide de aanhang van de UNIA in heel Amerika snel. Garvey recruteerde zijn aanhang uit de West-Indische emigranten, de teleurgestelde migranten uit het Zuiden, de lagere negerburgerij en de radicale zwarte soldaten. De groei was voor een belangrijk deel te danken aan de publicatie van het UNIA-weekblad 'The Negro World'.

dat zowel in het Engels het Spaans als het Frans werd gepubliceerd. In de hoogtijdagen van de UNIA had dit blad een oplage van 60.000 tot 200.000 exemplaren. Het was een uniek blad voor die tijd omdat het pertinent alle advertenties weigerde voor middelen waardoor negers er blanker uit konden zien.

Het hoogtepunt in de geschiedenis van de UNIA was de Conventie van 1 augustus 1920. Deze Conventie gaf een enorme publiciteit aan de zaak van de negers en verschaft de negers veel inspiratie in hun strijd voor lotsverbetering. Het begon met een grootse parade waarin de verschillende 'divisies' binnen de UNIA zich voor het manifesteerden: het 'African Legion'- Garvey's leger -, de 'Black Cross Nurses' en vele andere. Negerafgevaardigden uit de gehele wereld stelden de 'Declaration of Rights of the Negro Peoples of the World' op. Andere activiteiten waren het ontwerpen van een UNIA vlag en volkslied en de instelling van een provisionele regering van Afrika. Door al deze activiteiten had Garvey's naam een magische klank gekregen voor de negermassa's die hem steunden.

het garveyisme

Garvey's succes bij de negermassa's is te verklaren uit zijn ideeën die de negers een nieuw gevoel van eigenwaarde gaven. In het werk van Garvey zijn een aantal thema's te onderscheiden.

"Black Awareness". Ter stimulering van het zelfbewustzijn van de negers riep Garvey hen op hun geschiedenis, cultuur en erfgoed te bestuderen en te bewaren. Herhaaldelijk benadrukte hij het feit dat de voorvaders van de negers hoog ontwikkeld waren terwijl de blanken nog in dierenvellen rondliepen. Volgens Garvey had de geschiedenis een cyclisch karakter waardoor de Afrikanen eens weer een leidende rol zouden spelen.

"Black Race Pride". Garvey was een vroege vertegenwoordiger van het 'black is beautiful'-idee. Hij was een fel tegenstander van rassenvermenging. Het lidmaatschap van de UNIA was 'for Negroes only', daarom ook wees hij de steun van blanke filantropen af.

"Black Power". De neger moest zelf organisaties, ondernemingen, ja zelfs complete naties creëren. Binnen dit kader vallen ook de verschillende UNIA-divisies, een door Garvey opgerichte stoom-

vaartmaatschappij en verschillende handelsondernemingen.

"Black Unity". Garvey benadrukte keer op keer dat de problemen van de neger universeel waren, daarom moesten alle negers zich organiseren. Om zoveel mogelijk negers te bereiken werd 'The Negro World' in drie talen gepubliceerd. De stoomvaartmaatschappij was bedoeld om handelscontacten op te bouwen met alle negervolken van de wereld.

"Back to Africa and Africa for the Africans". De kern van het Garveyisme lag in de vaste overtuiging dat voor de redding en de ontplooiing van het negerras de creatie - desnoods met geweld - van een grote natie in Afrika noodzakelijk was en dat deze natie in staat moest zijn om een beschermende paraplu over de in diaspora levende negers uit te spreiden. Via deze natie zou de strijd voor gelijke rechten in Amerika zelf bevorderd worden. Het was dus zeker niet de bedoeling alle negers te verplichten naar Afrika terug te gaan.

"Black Religion". De aanbidding van een blanke God hield voor Garvey automatisch onderworpenheid aan de blanken in en daarom vond hij een heroriëntatie van het geloof nodig. Het idee van een zwarte God sprak Garvey's volgelingen zeer aan. In 1921 richtte Garvey de 'African Orthodox Church' op.

bad luck and trouble

Om zijn ideeën in praktijk te brengen lanceerde Garvey in 1919 de 'Black Star Line' en de 'Negro Factories Corporation'. Deze ondernemingen zorgden voor een enorme publiciteit; zelfs neger intellectuelen die aanvankelijk nogal sceptisch tegenover de UNIA stonden traden nu toe. Wegens slecht beheer was deze ondernemingen geen lang leven beschoren. De schepen van de 'Black Star Line' werden veel te duur aangekocht en moesten al snel als schroot weer verkocht.

Na klachten van aandeelhouders en een campagne in de dagbladen tegen Garvey werd hij in februari 1922 gearresteerd wegens fraude. Tijdens het proces in 1923 voerde Garvey zijn eigen verdediging, hetgeen uitliep op een wervelende maar zinloze one-man-show. Hoewel er geen bewijzen waren en de getuigen van de aanklager keer op keer meened pleegden werd hij tot de maximale straf veroordeeld terwijl de gangbare straf een berisping was. Garvey ging dan ook in hoger

beroep.

Ondertussen waren de plannen voor de kolonisatie van een deel van Afrika in een vergevorderd stadium gekomen. Er was overeenstemming bereikt met de Liberiaanse regering over de vestiging van 20.000 tot 30.000 families. De Liberiaanse regering werd van alle kanten onder druk gezet om dit tegen te gaan. Na geruchten over een mogelijke staatsgreep van de UNIA verbrak de Liberiaanse regering alle banden met de UNIA en wees zij de oorspronkelijk voor de UNIA bestemde gebieden toe aan de Amerikaanse 'Firestone Rubber Company'.

Een grote miskleun van Garvey waren zijn contacten met de Ku Klux Klan in 1922. Naar Garvey's motieven kan men slechts gissen maar voor de gewone man was het onbegrijpelijk en verwerpelijk dat zijn held omging met deze organisatie.

Amerikaanse en de Jamaicaanse tak. Garvey verloor zijn greep op de organisatie nu hij niet meer in rechtstreeks contact stond met de hoofdmoot van de UNIA, de Amerikaanse negers. Teleurgesteld door de tegenwerking op Jamaica besloot hij in april 1935 naar Engeland te gaan. Garvey's laatste vijf jaar in Londen werden gekenmerkt door zijn pogingen te redden wat niet meer te redden was. Marcus Garvey stierf op 10 juni 1940 eenzaam en verlaten in Londen.

Het falen van Garvey en het verval van de UNIA waren te wijten aan een complex van factoren. De spectaculaire groei die de UNIA tot 1920 doormaakte moest in de daarop volgende jaren geconsolideerd worden door praktische resultaten. Door het mislukken van de stoomvaartmaatschappij, de handelsondernemingen en de vestiging in Liberia werd Garvey's

Een aandeel van de
Black Star Line.

In 1924 werd Garvey opgepakt wegens meeneed en belastingontduiking maar op borgtocht weer vrijgelaten. Op 2 februari 1925 werd Garvey's hoger beroep verworpen en werd hij weer gearresteerd. Twee jaar en negen maanden later werd hij na vele gratieverzoeken vrijgelaten maar onmiddellijk daarop gedeporteerd op grond van een wet die helemaal niet op hem van toepassing was. Merkwaardig was ook het intrekken van de aanklacht van 1924 na Garvey's deportatie. Was dit een onderdeel van een complot om Garvey van het toneel te laten verdwijnen?

Garvey ging terug naar Jamaica waar hij de UNIA bijeen probeerde te houden. Tevergeefs, tijdens de Conventie van 1929 op Jamaica trad er een dramatische splitsing op binnen de UNIA tussen de

programma van zijn basis beroofd. Toen het bergafwaarts ging bleek ook de zwakte van de UNIA die op de persoonlijke macht van Garvey in plaats van op organisatorische macht was opgebouwd. De oude UNIA-leiding was verdwenen en men slaagde er niet in de jeugd te activeren. De terugkeer naar Afrika bleek meer escapisme dan een werkelijke wens te zijn. Het begin van de tweede wereldoorlog betekende de genadeslag voor alle plannen met betrekking tot Afrika. Garvey was zelf ook voor een groot deel schuldig aan het verval van de UNIA. Hij weigerde pertinent macht of werk te delegeren omdat hij bijna iedereen wantrouwde. Samenwerking met andere negerleiders en organisaties wees hij af omdat hij ze als potentiële rivalen beschouwde. Bij het aantrekken van medewerkers liet hij

zich vaak leiden door eerste indrukken waardoor er vele beunhazen en profiteurs in de UNIA kwamen.

Al deze gebreken kwamen duidelijk aan het licht toen Garvey zich in het avontuur van de 'Black Star Line' stortte; hij had namelijk geen idee wat er bij het runnen van een scheepvaartmaatschappij kwam kijken. Te dure schepen, te hoge reparatiekosten, oplichting door blanke scheepsmakelaars, sabotage, het ontbreken van discipline en de kleine lettertjes in contracten kostten de UNIA fortuinen. Bovendien waren de kosten van de gigantische reclamecampagnes om 'Black Star Line'-aandelen te verkopen zo hoog, dat de onderneming in de rode cijfers kwam.

time loves a hero

Garvey's grootste verdienste lag in de stimulering van het raciale zelfbewustzijn van de negers. De UNIA was de eerste internationaal georganiseerde massabeweging van negers. Garvey kon de massa's bereiken omdat hij de mogelijkheden van de pers als propagandamiddel uitstekend benutte. Het succes van zijn aanpak blijkt uit het feit dat er op het in bezit hebben van 'The Negro World' in Frans Dahomey een levenslange gevangenisstraf stond! Sinds het optreden van Garvey wordt het woord 'Negro' in de Amerikaanse pers met een hoofdletter geschreven. Vele Afrikaanse nationalistische leiders (Yomo Kenyatta, Kwame Nkrumah) en Amerikaanse negerleiders (Malcolm X) zagen in Garvey een belangrijke inspiratiebron.

Sinds de vijftiger jaren is er een Garvey-revival op gang gekomen die het sterkst is op Jamaica. In 1952 werd er daar een resolutie opgesteld om van Garvey's geboortedag een nationale feestdag te maken. In 1956 werd er een standbeeld voor hem opgericht en in 1964 werden zijn stoffelijke resten uit Londen naar Jamaica overgebracht, waar hij met veel ceremonieel als nationale Jamaicaanse held ter aarde werd besteld.

Een zeer opvallend verschijnsel binnen deze revival is het gebruik van Garvey's ideeën in de teksten van de hedendaagse reggae-muziek op Jamaica. Hoewel dat oorspronkelijk pure amusementsmuziek was kan men tegenwoordig bijna geen l.p. meer draaien of de tekst is wel politiek geëngageerd. Voor de verbreiding van deze ideeën zorgen de leden van de Rastafari beweging, die in de

dertiger jaren uit de Jamaicaanse UNIA was ontstaan. De aanbidding van de Ethiopische keizers, waaronder Haile Selassie, als de personificatie van God op aarde vormt een belangrijk onderdeel van hun leer. Men propageert een spirituele terugkeer naar Afrika - via het gebruik van ganja, een Jamaicaanse marihuana variant - in de hoop ooit nog eens lijfelijk terug te keren. De Rastas leven in communes en zetten zich op alle mogelijke manieren af tegen het establishment, onder andere via hun haardracht, de zogenaamde 'natty dreadlocks', en een eigen symbolische taal. De Rastas weigeren over het algemeen vast werk omdat volgens hen werk voor de enkeling de problemen van de duizenden werklozen op Jamaica niet kan oplossen. Bij de rassenrellen in Londen in de zomer van 1977 waren vele Rastas betrokken die zo de problemen van de West-Indiërs in Engeland probeerden op te lossen. Via muzikanten als Bob Marley and the Wailers worden de ideeën van de Rastafari's over de hele wereld verspreid, hoewel de meeste 'blanke' luisteraars waarschijnlijk geen idee hebben van de achtergronden van deze muziek.

(Voor diegenen die nog iets meer over Garvey willen lezen heb ik enkele suggesties. Allereerst een zeer algemeen en onderhoudend werk: Cronon, E.D. "Black Moses. The story of Marcus Garvey and the Universal Negro Improvement Association". Madison, 1974. Voor zover ik weet is dit boek alleen aanwezig op het Amerika Instituut in Amsterdam. Ook aardig maar wel erg oppervlakkig zijn de bladzijden die J.W. Schulte-Nordholt in zijn "Het volk dat in duisternis wandelt" aan Garvey wijdt. (Arnhem, 1968. blz. 212-217))

*Dorgeroery
Na gesticht
in den verkoop
van boeken en
grafiek. Tolken
de 20 42.6 10*

Antiquariaat F.ELZER
BLEKERSTRAAT 2
(bij de Westersingel)
GRONINGEN
050 - 137237

In- en verkoop van 2e hands en
antiquarische boeken
Catalogus (vnl. geschiedenis)
op aanvraag verkrijgbaar